

УДК 620.9:330.342
JEL Classification: O13; M21

DOI: [http://doi.org/10.31617/visnik.knute.2021\(137\)04](http://doi.org/10.31617/visnik.knute.2021(137)04)

КВАЧ Ярослав,
д. е. н., професор, директор
Одеського торговельно-економічного
інституту КНТЕУ,
вул. Інглезі, 6, м. Одеса, 65065, Україна

E-mail: ykvach@ukr.net
ORCID ID: 0000-0002-8076-3520

КУЗЬМИНЧУК Наталія,
д. е. н., професор, професор кафедри
маркетингу, менеджменту та підприємництва
Харківського національного університету
імені В. Н. Каразіна,
вул. Миросицька, 1, м. Харків, 61000, Україна

E-mail: nkuzminchuk@ukr.net
ORCID ID: 0000-0002-9844-3429

КУЦЕНКО Тетяна,
к. е. н., доцент, доцент кафедри маркетингу, менеджменту та підприємництва
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна,
вул. Миросицька, 1, м. Харків, 61000, Україна

E-mail: chkutsenko@gmail.com
ORCID: 0000-0001-7800-2987

ЕНЕРГОЕФЕКТИВНІСТЬ ЯК ПОТЕНЦІАЛ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ

Викладено результати дослідження напрямів забезпечення енергоефективності та енергозбереження як основи економічного зростання вітчизняної економіки в умовах подолання наслідків світової економічної кризи. Встановлено причини високої енергоємності ВВП, що створює загрози національній безпеці країни, зокрема в енергетичній сфері. Доведено необхідність трансформації ринку електроенергетики на принципах ринкового ціноутворення, енергоефективного та енергоощадливого використання і споживання енергоресурсів, провадження програм енергоефективності та використання відновлюваних джерел енергії.

Ключові слова: енергоефективність, енергозбереження, економічний розвиток, енергетична безпека, фінансовий потенціал.

Постановка проблеми. З моменту набуття Україною незалежності енергетична сфера була і залишається одним з найбільш вразливих секторів вітчизняної економіки. Країна має величезний потенціал енергозбереження, який дає змогу вирішити проблему забезпечення економічного зростання вітчизняної економіки в умовах світової рецесії через наслідки пандемії коронавірусу та обмежувальних заходів, унаслідок чого значно скоротилися обсяги національного виробництва. Отже, питання зниження енергоємності ВВП, інтенсифікація розробки власних покладів енергоресурсів, диверсифікація джерел і шляхів постачання енергоносіїв, формування стратегічного резерву паливно-мастильних матеріалів, створення складових ядерно-паливного циклу, всебічний розвиток альтернативної енергетики тощо залишаються відкритими та потребують негайного вирішення для прискорення економічного розвитку.

© Квач Я., Кузьминчук Н., Куценко Т., 2021

Складний механізм функціонування електроенергетичного ринку в Україні з урахуванням його організаційної структури та техніко-економічних складових енергетичної інфраструктури обумовлює низку проблем, що значно ускладнюють реалізацію завдань енергоефективності. Крім цього, у зв'язку з обранням євроінтеграційного курсу розвитку та перспективою злиття з європейським ринком енергоресурсів нові виклики постають не тільки перед урядом країни, а й перед усіма суб'єктами енергетичної сфери, що вимагає від них гнучкості у прийнятті рішень та швидкої адаптації у період глибокої структурної перебудови економіки відповідно до європейських стандартів. Тобто як з точки зору теоретичного дослідження, так і для практичного аналізу варто акцентувати увагу на формуванні ефективного механізму забезпечення енергоефективності вітчизняної економіки як ключового напрямку економічного розвитку, запоруки державного суверенітету, елемента належного врядування, надійного базису сталого розвитку конкурентної економіки та невід'ємної частини європейського економічного простору.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичним та прикладним аспектам енергозбереження та забезпечення енергоефективності присвячено праці таких відомих науковців, як: Д. Дайман, Р. Момот, Г. Аджиєнко [1], К. Розенбергер [2], Т. Селищева [3], Т. Ховалова [7], Г. Вороновський [5] та ін. Позитивно оцінюючи результати досліджень, які оприлюднено у вітчизняній та зарубіжній науковій літературі, потрібно відзначити, що досі існує потреба у системному дослідженні проблеми формування ефективних напрямів енергозбереження в умовах малоефективного використання наявних ресурсів. Важливість вирішення зазначених проблем обумовили необхідність деталізації структури і змісту енергоефективності, а також визначення напрямів її забезпечення як фактору активізації економічного розвитку України та реалізації національних інтересів у енергетичній сфері.

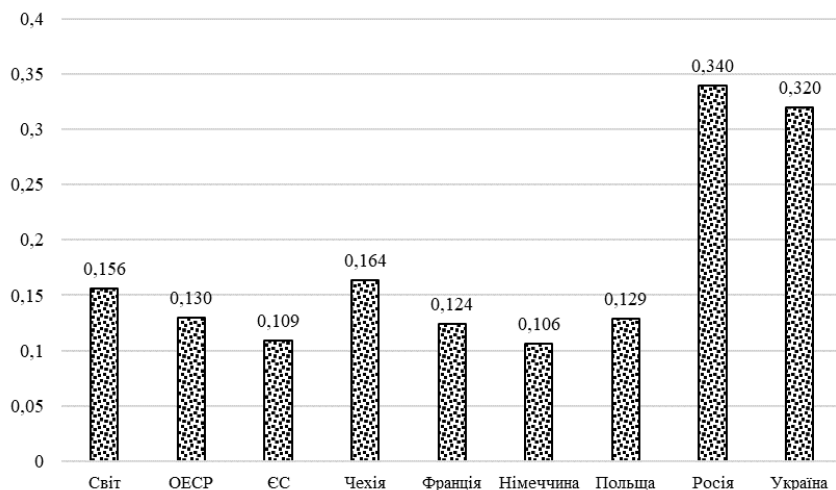
Метою дослідження є розвиток теоретичних засад забезпечення енергоефективності як фактору підвищення фінансового потенціалу та активізації економічного розвитку вітчизняної економіки в умовах необхідності подолання наслідків рецесії світової економіки.

Матеріали та методи. Теоретичним і методологічним підґрунтям для написання статті стали розробки вітчизняних і зарубіжних вчених-економістів у галузі дослідження проблем розвитку ринку електричної енергії, напрямів забезпечення енергоефективності. Дослідження проведено із застосуванням таких загальнонаукових методів, як: узагальнення та порівняння; дедуктивного та індуктивного аналізу; статистичного аналізу для визначення та узагальнення тенденцій розвитку ринку електричної енергії, вибору напрямів забезпечення енергоефективності та розробки заходів з енергозбереження.

Результати дослідження. Однією з секторальних проблем енергетичної сфери України є висока енергоємність та низька енергоефективність електроенергетичного сектора загалом, поряд зі застарілою,

недостатньо ефективною інфраструктурою, високою ринковою концентрацією (монополізм), непрозорою системою перехресного субсидювання і відсутністю платформ для конкурентних форм торгівлі, регульованими цінами, які не створюють будь-яких справжніх цінових сигналів і стимулів для інвестицій, недостатньою нормативно-правовою базою. З огляду на широкий ряд проблем, проведення кардинальних реформ в електроенергетичній галузі в сфері забезпечення енергоефективності є актуальним та невідкладним заходом. Перевага енергоємних галузей у структурі економіки України (металургії, хімічного виробництва та виготовлення будівельних матеріалів) у поєднанні з низькою ефективністю використання паливно-енергетичних ресурсів у технологічних процесах (наприклад, у металургійній галузі України для виробництва чавуну та сталі використовується вдвічі або навіть втричі більше первинної енергії, ніж на підприємствах Західної та Центральної Європи) на фоні загального зростання обсягів проміжного споживання енергетичних ресурсів негативно впливає на енергоемність ВВП та енергоефективність національної економіки. Поточна відмітка, якої досяг показник енергоемності ВВП України, свідчить про глибоку системну кризу економіки та наявність цілого ряду загроз національній безпеці в економічній, енергетичній, екологічній та соціальній сферах.

Так, рівень енергоефективності національної економіки більш ніж у 2.3 раза нижчий, ніж у країнах ОЕСР, майже у 2.9 раза нижче середньоевропейського і у 2.1 раза – середньосвітового [6]. У свою чергу, енергоемність ВВП України значно вища не лише порівняно з провідними економіками світу, але й із сусідніми країнами Центральної та Східної Європи (рисунком). Порівняння енергоемності України з іншими країнами показує, що енергоемність в Україні може бути зменшена як мінімум на 55 % (порівняно з регіонами Азії, що розвиваються) і максимум на 75 % (порівняно із середнім показником по ЄС).

Енергоемність ВВП за паритетом купівельної спроможності України та окремих країн світу

Джерело: [6].

Найбільший потенціал енергозбереження, за даними Міжнародної енергетичної агенції (IEA), має промисловість, потенціал заощадження якої понад 57 %, тобто більше половини потенціалу всієї країни [7]. Експерти вважають, що в українській промисловості можна було б заощадити щонайменше 30–40 % від кількості енергії, що споживається сьогодні. Можна заощадити і більше, але для цього необхідно впровадити абсолютно нові виробничі процеси та перепрофілювати промисловість на інші, менш енергоємні види виробництва [8].

Негативним фактором є не лише висока енергоємність ВВП України, але й відсутність вираженої динаміки до її зниження впродовж останніх років, інтенсивність використання енергоресурсів на одиницю ВВП при постійному паритеті купівельної спроможності.

Високий рівень енергоємності ВВП обумовлений формуванням значної частки ВВП у ресурсо- та енергоємних галузях та низькою енергоефективністю у секторі трансформації енергії (теплова електроенергетика та виробництво теплової енергії). Середня ефективність використання вугілля в тепловій електроенергетиці України є майже в 1.5 раза нижчою, ніж у комерційно доступних технологіях, а втрати електроенергії в мережах – удвічі вищими, ніж у Німеччині та США. Крім цього, наявні високі питомі витрати енергії домогосподарствами та інституційним сектором на опалення та гаряче водопостачання. В Україні середнє питеме річне енергоспоживання житлового фонду становить 250–270 кВт·год./м², що майже удвічі перевищує показники країн Європи з близькими кліматичними умовами [6]. Щодо загального споживання первинних і вторинних видів палива (з урахуванням обсягів реалізації населенню) підприємствами й організаціями всіх видів економічної діяльності, то, за даними Державної служби статистики України, у 2019 р. у структурі використаного палива 34.8 % припадало на природний газ, 32.4 % – на вугілля, 11.7 % – на нафтопродукти, 10.1 % – на кокс і напівкокс.

Численні проблеми в сфері електроенергетики, пов'язані з високим рівнем фізичного та морального зносу основного та допоміжного обладнання електростанцій, об'єктів магістральних і розподільчих мереж, руйнуванням енергетичної інфраструктури на сході України через зовнішню агресію, а також ряд проблем, пов'язаних з обґрунтованим ціноутворенням, зростаючими обсягами заборгованості споживачів за електричну енергію, відсутністю механізмів реалізації заходів з обмеження викидів великих спалювальних установок в електроенергетиці, недостатнім фінансовим забезпеченням, відсутністю потужностей для власного виробництва, створюють реальні перешкоди і загрози енергетичній безпеці та національній безпеці загалом.

Таким чином, основними напрямками трансформації ринку електроенергетики України стають впровадження єдиних для абсолютно всіх споживачів енергоресурсів принципів ринкового ціноутворення,

енергоефективного та енергоощадливого використання і споживання енергоресурсів на основі сучасних інноваційних технологій, що сприяють зменшенню енергоємності ВВП на 20 % протягом п'яти років. Зміни на ринку енергії, впровадження принципів та європейських підходів у сферу енергетики відбуваються відповідно до Договору про створення Енергетичного Співтовариства, яке передбачає відокремлення основних видів виробничої діяльності (генерації, транспортування електроенергії, її розподілу), проведення лібералізації електроенергетичного ринку.

Сьогодні дієвим інструментом формування енергетичної стратегії держави у більшості розвинених країн світу є програми енергоефективності, спрямовані на зменшення енергоспоживання в умовах зростання попиту на енергію та пропорційного збільшення цін на неї. Тобто політика енергоефективності базується не на зростанні пропозиції, яка може бути успішно реалізована лише у довгостроковій перспективі та при значних капіталовкладеннях, а у ефективному заощадливому використанні енергії, що сприятиме зниженню попиту, цін на енергоносії, а також зменшенню шкідливих викидів та захисту клімату. Отже, енергоефективність є доцільною, з точки зору як економіки, так і захисту клімату.

Енергоємність світової економіки поступово скорочується, що стало результатом підвищення енергоефективності та структурних змін у ряді країн, зокрема, в Китаї. Близько 11 % глобальних викидів CO₂, пов'язаних з енергетикою, припадає на регіони, де діє вуглецевий ринок, 13 % викидів CO₂, пов'язаних з енергетикою, припадає на ринки, які характеризуються субсидуванням споживання органічного палива [8]. При цьому наголошується на існуванні обнадійливих ознак з розвитку обох типів ринків. Зокрема, здійснюється реформа з введення Схеми торгівлі емісіями в Європейському Союзі та ряді інших країн, у тому числі, Індії, Індонезії, Малайзії і Таїланді, де використовуються можливості, пов'язані з падінням цін на нафту, для зменшення субсидування органічного палива, що сприяє скороченню марнотратного споживання енергоресурсів.

Існує чимало напрямків підвищення енергоефективності. Зокрема, у галузі енерговиробництва можна будувати електростанції, керуючись принципами енергоефективності, коли в рамках когенерації відбувається комбіноване виробництво електричної та теплової енергії [9]. Завдяки цьому тепло, що продукується, меншою мірою обтяжує довкілля. Так, Федеральний уряд Німеччини має намір прискорити розбудову таких електростанцій за допомогою Закону про когенерацію. Окремим напрямом діяльності електроенергетичної сфери протягом останніх десятирічч стало енергозбереження. Більшість країн Західної Європи, за рідкісним винятком, є імпортерами палива, що обумовлює значущість впровадження енергозберігаючих технологій, а також реформуючих дій з боку державних органів у сфері електроенергетики [10].

Енергоефективність є дієвим і рентабельним інструментом досягнення сталого розвитку енергетики, її підвищення може зменшити потребу в інвестиціях, підвищити конкурентоспроможність і добробут споживача. Збільшення енергоефективності сприятиме охороні навколишнього середовища завдяки зниженню обсягу викидів парникових газів та зменшенню локального забруднення повітря. За прогнозами експертів з розвитку енергетичного сектора, виробництво електроенергії на основі газу буде поступово знижуватись до 30 % після 2035 р., а відновлювані джерела енергії стануть лідерами у виробництві електроенергії, оскільки середньорічні інвестиції у розвиток поновлюваних джерел (без урахування гідроенергії) збільшаться на 80 % відносно рівня, що спостерігався в 2000 р. [11].

Тому, одночасно з широкомасштабним впровадженням заходів з енергозбереження, однією з ключових тенденцій, пов'язаних з функціонуванням електроенергетичних ринків, є використання відновлюваних джерел енергії (ВДЕ), на які в 2019 р. припала майже половина від усіх нових генеруючих потужностей в електроенергетиці [12].

Тренд зростання обсягів використання ВДЕ очолили Китай, Сполучені Штати, Японія та Німеччина, де значні інвестиції спрямовано в цю сферу (270 млрд дол. США) при одночасному скороченні витрат. Серед лідерів впровадження низьковуглецевих технологій – країни ЄС, які виробили загальну стратегію енергетичного розвитку, засновану на прискореному впровадженні відновлюваної енергетики і підвищенні енергоефективності. Основними умовами трансформації ринку електроенергії стали:

- технологічні та організаційні зміни у виробництві та переданні електричної енергії, які безпосередньо пов'язані зі збільшенням енергопотоків, що в подальшому створює нові можливості для конкуренції між постачальниками енергії;
- зростання вимог до енергоефективності й "екологічної чистоти" виробництва (ці фактори сприяють частковій заміні нарощування місцевих генеруючих потужностей на отримання електрики з енергонадлишкових регіонів);
- збільшення ступеня економічної інтеграції окремих територій (зокрема, країн Європейського Союзу, Північної Америки).

Таким чином, сучасна енергетична політика країни має бути спрямована на подальший розвиток інфраструктури, оптимізацію цінової політики, створення енергоефективних і енергозберігаючих технологій, розробку та впровадження новітніх, ефективніших джерел енергії з одночасною економією енергоресурсів [8; 13].

Запровадження заходів з енергоефективності та енергозбереження має здійснюватися одночасно у всьому циклі технологічного процесу – від виробництва енергії, транспортування, розподілу до кінцевого споживання із забезпеченням надійності енергопостачання

та його доступності для громадян. Акцентуючи увагу на цьому, варто зазначити, що енергозбереження може бути забезпечене лише за умови зацікавленості споживача в ефективному використанні енергії. Це зумовлює необхідність донесення потреби в енергозбереженні та демонстрації впливу кожного споживача на досягнення встановленої цілі.

Висновки. Висока енергоємність і низька енергоефективність електроенергетичного сектора в цілому є однією з секторальних проблем енергетичної сфери України, що потребує кардинальних реформ, спрямованих на збільшення енергоефективності. Високий показник енергоємності ВВП України вказує на глибоку системну кризу вітчизняної економіки, що створює загрози національній безпеці країни в економічній, енергетичній, екологічній та соціальній сферах. Основними причинами високої енергоємності ВВП є значна частка виробництва товарів та послуг у ресурсо- та енергоємних галузях, низька енергоефективність у секторі трансформації енергії.

Обґрунтовано необхідність трансформації ринку електроенергетики шляхом впровадження єдиних для всіх споживачів енергоресурсів принципів ринкового ціноутворення, енергоефективного та енергоощадливого використання і споживання енергоресурсів на основі сучасних інноваційних технологій.

Наголошено на вагомості такого інструменту формування ефективної енергетичної стратегії держави як програми енергоефективності, спрямовані на зменшення енергоспоживання в умовах зростання попиту на енергію та пропорційного збільшення цін на неї з метою підвищення фінансового потенціалу та активізації економічного розвитку вітчизняної економіки. Одночасно з широкомасштабним впровадженням заходів з енергозбереження необхідно використовувати відновлювані джерела енергії, що сприятиме прискоренню впровадження відновлюваної енергетики і підвищенню енергоефективності національної економіки.

Перспективами подальших досліджень є розробка та реалізація сучасних інструментів впровадження енергоефективного та енергоощадливого використання і споживання енергоресурсів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дайман С. Ю., Момот Р. В., Аджиенко Г. В. Чистые технологии и устойчивое развитие. *Информ. бюллетень*, 2017, март, Вып.1. "Зеленая" экономика России: новые инвестиционные возможности. URL: [http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/EY-ccassnewsletter-march-2017/\\$FILE/EY-ccass-newsletter-march2017.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/EY-ccassnewsletter-march-2017/$FILE/EY-ccass-newsletter-march2017.pdf).
2. Розенбергер К. Політика України в галузі енергетики. Представництво фонду Конрада Аденауера в Україні. URL: https://www.kas.de/c/document_library/get_file?uuid=0ff395f1-5626-4300-6e5f-98815dfc091c&groupId=252038.

3. Селищева Т. А. "Зеленая" экономика как модель устойчивого развития стран ЕАЭС. *Проблемы современной экономики*. 2018. № 4(68). С. 6-12.
4. Ховалова Т. В. Инновации в электроэнергетике, виды классификации и эффекты внедрения. *Стратегические решения и риск-менеджмент*. 2019. Т. 10. № 3. С. 274-283.
5. Экономическая безопасность государства и интеграционные формы ее обеспечения: монография; за ред. Г. К. Вороновского, И. В. Недина. Киев: Знання України, 2007. 392 с.
6. Енергетична стратегія України на період до 2035 року "Безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність". Розпорядження Кабінету Міністрів України від 18.08.2017 № 605-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/605-2017-%D1%80#Text>.
7. Зеленые технологи. URL: <http://greenevolution.ru/enc/wiki/zelenyetexnologi>.
8. Energy 2020. A strategy for competitive, sustainable and secure energy: Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions: Doc. COM (2010) 639 final. Brussels, 10.11.2010. URL: http://www.escoecosys.narod.ru/2011_5/art160.pdf.
9. Grohnheit P. E., Gram Mortensen B. O. Competition in the market for space heating. District heating as the infrastructure for competition among fuels and technologies. *Energy Policy*, 2003. Vol. 3. P. 817-826.
10. Jamasb T., Pollitt M. G. Incentive Regulation of Electricity Distribution Networks: Lessons of Experience from Britain. Faculty of Economics. *Judge Business School, University of Cambridge*. 2007 Vol. 35. P. 6163-6187.
11. Koval V. State regulation of energy security in national economy. *Economics. Ecology. Socium*. 2018. Т. 2. №. 3. С. 57-64.
12. Koval V., Sribna Y., Gaska K. Energy Cooperation Ukraine-Poland to Strengthen Energy Security. *E3S Web of Conferences*. EDP Sciences, 2019.
13. Ukraine Annual Implementation Report 1. November. 2020. URL: https://energy-community.org/implementation/Ukraine.html?fbclid=IwAR2bAvqnRhQ0DPwcuwU1Ek2boF0mg1zL92-yOyCb_XTUBbSjKIAfaaWPic.

Стаття надійшла до редакції 23.03.2021.

REFERENCES

1. Daiman, S.Yu., Momot, R.V., Adjienko, G.V. (2017). Chistyie tehnologii i ustoychivoe razvitie [Clean technology and sustainable development]. Retrieved from [http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/EY-ccassnewsletter-march-2017/\\$FILE/EY-ccass-newsletter-march2017.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/EY-ccassnewsletter-march-2017/$FILE/EY-ccass-newsletter-march2017.pdf) [in Russian].
2. Rozenberher, K. Polityka Ukrainy v haluzi enerhetyky. Predstavnytstvo fondu Konrada Adenauera v Ukraini [Ukraine's energy policy. Representation of the Konrad Adenauer Foundation in Ukraine]. Retrieved from https://www.kas.de/c/document_library/get_file?uuid=0ff395f1-5626-4300-6e5f-98815dfc091c&groupId=252038 [in Ukrainian].
3. Selishcheva, T. A. (2018). "Zelenaya" ekonomika kak model ustoychivogo razvitiya stran EAES ["Green" economy as a model for sustainable development of the EAEU countries]. *Problemyi sovremennoy ekonomiki*, 4(68), 6-12. [in Russian].

4. Hovalova, T. V. (2019). Innovation in electroenergetics, types of classification and effectins [Innovacii v elektroenergetike, vidy klassifikaciya i efekty vnedreniya]. *Strategicheskie resheniya i risk-menedzhment*. (Vol. 10), 3, 274-283 [in Russian].
5. Voronovskogo, G. K., & Nedina, I. V. (2007). Ekonomicheskaya bezopasnost gosudarstva i integratsionnyie formy ee obespecheniya [Economic security of the state and integration forms of its maintenance]. Kyiv [in Ukrainian].
6. Enerhetychna stratehiia Ukrainy na period do 2035 roku "Bezpeka, enerhoefektyvnist, konkurentospromozhnist": rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 18.08.2017 № 605-p [Energy strategy of Ukraine for the period up to 2035. "Security, Energy Efficiency, Competitiveness" by the order of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated 18.08.2017 № 605-p]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/605-2017-%D1%80#Text> [in Ukrainian].
7. Green technologies. Retrieved from <http://greenevolution.ru/enc/wiki/zelenyetechnologii> [in Russian].
8. Energy 2020. A strategy for competitive, sustainable and secure energy: Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions: Doc. COM (2010) 639 final. Brussels, 10.11.2010. Retrieved from http://www.escoecosys.narod.ru/2011_5/art160.pdf [in English].
9. Grohnheit, P. E., & Gram Mortensen, B. O. (2003). Competition in the market for space heating. District heating as the infrastructure for competition among fuels and technologies. *Energy Policy*, 3, 817-826 [in English].
10. Jamasb, T., & Pollitt, M. G. (2007). Incentive Regulation of Electricity Distribution Networks: Lessons of Experience from Britain. Faculty of Economics. *Judge Business School, University of Cambridge*, 35, 6163-6187 [in English].
11. Koval, V. (2018). State regulation of energy security in national economy. *Economics. Ecology. Socium*, 2(3), 57-64 [in English].
12. Koval, V., Sribna, Y., & Gaska, K. (2019). Energy Cooperation Ukraine-Poland to Strengthen Energy Security. In *E3S Web of Conferences*, EDP Sciences [in English].
13. Ukraine Annual Implementation Report 1 November 2020. Retrieved from https://energy-community.org/implementation/Ukraine.html?fbclid=IwAR2bA-vqnRhQ0DPwcuwU1Ek2boFOmg1zL92-yOyCb_XTUBbSjKIAfaaWPic [in English].

Kvach Ya., Kuzmynchuk N., Kutsenko T. Energy efficiency as an economic potential development of the country.

Background. The energy sector in the structure of the domestic economy remains one of the most vulnerable sectors of the domestic economy. Therefore, solving the problem of reducing energy intensity and energy efficiency of the domestic economy will solve the problem of economic growth of the domestic economy in a global recession due to the effects of the coronavirus pandemic and restrictive measures, which significantly reduced national production.

Analysis of recent research and publications. Despite a wide range of research on energy conservation and energy efficiency, most of them are limited to general recommendations for sustainable development of the national economy. The aim of this article is to develop the theoretical foundations of energy efficiency as a factor in increasing the financial potential and intensification of economic development of the domestic economy in terms of the need to overcome the effects of the global economic recession.

The ***aim*** of the paper is to develop theoretical foundations of energy efficiency as a factor of increasing the financial potential and intensification of economic development of the domestic economy while there is the need to overcome the effects of the global economic recession.

Materials and methods. The information base of the study were scientific publications of foreign and domestic scientists in the field of research on the development of the electricity market, areas of energy efficiency. The research was conducted using such general

scientific methods as: generalization and comparison; deductive and inductive analysis; method of statistical analysis to identify and summarize trends in the electricity market, the choice of areas of energy efficiency and the development of energy saving measures.

Results. *The article presents the results of a study of energy efficiency and energy saving as a basis for economic growth of the domestic economy in terms of overcoming the effects of the global economic crisis. The reasons for the high energy intensity of GDP, which poses a threat to the country's national security, in particular in the energy sector, have been identified.*

Conclusion. *The necessity of transformation of the electricity market on the principles of market pricing, energy efficient and energy efficient use and consumption of energy resources, implementation of energy efficiency programs and use of renewable energy sources is proved. Prospects for further research are the development and implementation of modern tools for implementing energy efficient and energy efficient use and consumption of energy resources.*

Keywords: energy efficiency, energy saving, economic development, energy security, financial potential.